

qua Deum quodammodo repræsentat, cujus vicem gerit. Epistola etiam illa, quæ ex Eleutherio citatur, commentitia est, quia neque inter epistolas pontificias, neque in tomis Conciliorum, neque apud catholicos auctores mentio illius invenitur, sed ab aliquo hæretico conficta est, ut notavit Sander., lib. 5 de Clave David, cap. 6. Et illamet verba, quæ ex illa referuntur, id satis ostendunt; est enim phrasis propria Novatorum, et a Pontificibus Romanis prorsus aliena.

13. *Ad verba Isidori respondetur.* — Non negamus autem posse regem in bono et sano sensu vicarium Dei appellari; nam Paulus, ad Rom. 13, reges vocat ministros Dei, quod perinde fere est. Unde Ambrosius ibi ait, principem *vicem Dei agere*, et ideo subjectionem esse illi servandam. Idem autem est vicem agere, quod vicarium esse. Hinc autem non recte infertur, reges esse vicarios Dei in spiritualibus; nam Deus primarius rex est tam in regno temporali quam in spirituali Ecclesiæ, et in utroque suos vicarios posuit, in temporali reges, in spirituali Episcopos, et præsertim Summum Pontificem. Unde ex eo quod rex in uno regno vicarius sit, male infertur esse in utroque. Nam etiam reges gentiles, de quibus etiam Paulus loquebatur, sunt ministri Dei, ac subinde vicarii, non tamen in spiritualibus, sed in temporalibus tantum. Idem ergo dicendum est de regibus christianis, quamvis illi possint etiam dici peculiari titulo vicarii Dei, ad defendendam Ecclesiam, et protegendum Prælatos, ut possint in pace et cum fructu spiritualia ministrare. Et in hoc sensu S. Eduardus locutus est. Isidorus autem lato quodam modo præsulatum vocavit præfecturam, seu quæcumque regendi potestatem, sicut etiam c. 49 antecedente, sub titulo de *Prælati* ponit reges, et quæcumque seculi potestates, non solum fideles, sed etiam infideles. Unde clarum est non loqui de Prælati in eo rigore, quo jam communi usu vox illa pro ecclesiastico antistite sumitur, sed prout generaliter a verbo *præfero* derivatur, et quemcumque superiorem, vel primum gubernatorem significare potest.

14. *Quinta obiectio ex Patribus.* — Quinto, objici possunt nonnulla Patrum testimonia, qui regi vel imperatori primatum tribuere solent. Sed ex his quædam pertinent ad comparisonem utriusque jurisdictionis, quæ infra, ut dixi, tractabuntur. Alia vero sunt hujus loci propria, quia in eis videntur proprios

actus spiritualis potestatis regibus tribuere. Tales enim actus sunt, veritatem docere, errores depellere, et similes; et tamen Epiphanius, hæres. 40, dicit, reges datos esse ut omnia ex Deo bene disponantur et administrentur, *et ad bonam (inquit) ordinationem terræ, ubi cædes, et pugnæ, ignorantieque, ac doctrinæ bonæ, etc.*, significans hæc omnia cadere sub regis curam. Et sic etiam Alcuinus, in Præfat. ad lib. de Trinit., ad Carolum dicit, sapientiam illi datam esse, *ut regat et doceat pia sollicitudine subjectos*. Et infra, ad illum pertinere ait, *justa decernere, rata præcipere, sancta admonere, ut quisque letus cum perpetuæ salutis præcepto domum redeat*. Et infra subdit: *Principem populi christiani cuncta scire, et prædicare quæ Deo placent, necesse esse, notissimum est. Neque enim quemquam magis decet, vel meliora nosse, vel plura, quam imperatorem, cujus doctrina omnibus prodesse debet subjectis, etc.* Quin potius Concilium Arelatense, sub eodem Carolo M., capite ultimo, post decreta omnia subjungit: *Hæc domino imperatori præsentanda decrevimus, poscentes ejus clementiam, ut si quid hic minus est, ejus prudentia suppleatur; si quid secus quam se ratio habet, ejus judicio emendetur; si quid rationabiliter taxatum est, ejus adjutorio, divina opitulante clementia, perficiatur*. Addi etiam hic possent objectiones ex actibus congregandi generalia Concilia, vel præsidendi in illis, item creandi, vel deponendi Pontifices; hi enim actus et similes proprii sunt ecclesiasticæ jurisdictionis; et tamen illos sæpius exercuisse imperatores, rex Angliæ in sua Præfat. contendit.

15. *Solutio.* — *Verus sensus Patrum aperitur.* — Ad priorem partem respondeo, Patres nunquam tribuere regibus proprios actus jurisdictionis spiritualis, sed interdum per modum exhortationis, vel laudis, aut honoris, illos excitare ad exercendos actus aliquos, qui sine jurisdictione exerceri possunt, vel ad procurandum ut alii in Ecclesia cum fructu fiant per Pastores, a quibus legitime exerceri possunt. Unus ex illis actibus esse potest, curare ut ignorantia ab Ecclesia tollatur, et ut bona et sana doctrina conservetur et augeatur, de quo loquitur Epiphanius. Habetque locum etiam in politica republica intra limites suos, ut per se notum est, et sic pertinet ad regem ex vi propriæ potestatis. Respectu vero Ecclesiæ, et quoad doctrinam fidei, pertinere potest ad regem, non quidem prædicando publice per se ipsum, neque dando auctoritatem

prædicandi, sed præbendo auxilium catholicis Prælati et prædicatoribus, et sacrarum litterarum studia fundando, suæque potestate seminarios malæ doctrinæ coercendo. Et hunc sensum declararunt Patres Concilii Turonensis, sub Carolo M., in principio: postquam enim commendarunt pietatem et sapientiam imperatoris, subjungunt: *His igitur intentus, pios ac religiosos Dei sacerdotes Ecclesiæ gubernacula in regno sibi divina largitate collato tenentes saluberrimis exhortationibus admonuit, ut operam darent, et actibus eminent, quibus et se bene operando, et sibi commissos verbis et exemplis instruendo regerent*. Et idem supra indicat Alcuinus dicens: *Multa est omnibus fidelibus in vestra pietate gloriandi facultas, dum clementiæ vestræ sollicitudo sacerdotalem, ut decet, habet in prædicatione verbi Dei vigorem*.

16. *Germana Concilii Arelatensis expositio.* — Reliqua vero, quæ retulimus, laudis sunt et honoris verba, nam etiam imperator christianus esse potest doctus, et bene instructus in doctrina sacra, et privatim juxta occurrentes occasiones potest veritatem docere. Simili etiam modo verba Patrum Concilii Arelatensis eo tendunt, ut protectionem et adjutorium ad executionem suorum decretorum ab imperatore petant, ut ex ultima clausula verborum constat; reliqua autem sunt verba modestiæ et urbanitatis, ex quibus nullum iudicium vel subjectionis in spiritualibus ex parte Concilii, vel spiritualis potestatis in imperatore, sumi potest. Ad aliam etiam partem objectionis, uno verbo dicimus, illos actus proprie non esse imperatoris potestatis; posse tamen, vel aliquando potuisse aliquam cooperationem, seu præparatoriam dispositionem, aut conditionem, quæ spiritualem potestatem non requirit, in eis exercere, ut in sequentibus latius declarabimus.

CAPUT X.

UTRUM CHRISTUS DOMINUS SUPREMAM ECCLESIE SPIRITUALEM POTESTATEM PETRO CONTULERIT?

1. Priusquam spiritualem potestatem cum temporali conferamus, ex qua præsens controversia maxime pendet, inquirere oportet an hæc potestas sit in Pontifice Romano, cum quo lis et contentio tota regis Angliæ versatur. Quia vero Romanus Pontifex non potest habere hanc potestatem, nisi per legitimam successionem, et successio ab origine et ins-

titutione pendet, quæ a solo Christo fieri potuit, ideo de hac institutione prius videndum est. In quo puncto duæ quæstiones distingui possent, una abstracta (ut sic dicam) seu generalis, an Christus in sua universali Ecclesia monarchicum regimen in aliqua persona, quæ vices ejus gereret, reliquerit. Altera quæstio est contracta, seu particularis, an tali personæ, scilicet, Petro, Christus vices suas et potestatem supra omnes fideles commiserit; simul tamen illas tractabimus, quia quod ad fidem et auctoritatem attinet, non possumus melius ostendere institutionem, quam ex singulari Christi facto, et rationem illius ex generali causa institutionis postea investigabimus.

2. Neque oportet in recensendis erroribus, qui in hac materia fuerunt, et nunc a Lutheranis et Calvinistis, cæterisque Protestantibus pertinaciter defenduntur, immorari, quia et notissimi sunt, et nunc solum de Anglicana secta tractamus, cujus caput, et defensor, ejusdem Angliæ rex sæpe in sua Præfatione contendit, Christum non dedisse Petro majorem quam cæteris Apostolis potestatem, et p. 22 et 24, et præsertim 58, in alios sensus verba Scripturæ detorquere conatur. Sed illius fundamenta postea expendemus; nunc prius catholica veritas stabilienda est. Et quoniam quamplurimi Catholici et eruditissimi viri in hac veritate confirmanda diligentissime laborarunt, operæ pretium non erit omnia, quæ illi dixerunt, transcribere, et in hunc locum congerere, sed pauca quædam, quæ iudicio nostro selectiora et efficaciora videbuntur, ex illis mutuabimur, et qua poterimus brevitate et perspicuitate proponemus.

3. *Conclusio de fide.* — *Probatur conclusio ex promissione Christi.* — Dicimus ergo Christum Dominum, instituendo Ecclesiam suam militantem, priusquam quoad visibilem præsentiam corporalem eam relinqueret, illam Petro tanquam vicario suo, ac supremo pastori commendasse, ac subinde supremam spiritualem potestatem ad gubernandam illam ei contulisse. Conclusio est certa de fide, quam præcipue probabimus gemino illo testimonio, quo non solus Bellarminus, quem in hoc rex Angliæ reprehendere ausus est, sed omnes Pontifices et Patres eandem veritatem confirmarunt. Primum est illud Matthæi. 16, ubi Christo quærenti: *Quem dicunt homines esse filium hominis?* cum Petrus respondisset: *Tu es Christus filius Dei vivi,* Christus dixit illi: *Beatus es Simon Bar Jo-*

na, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in caelis est; et ego dico tibi quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non prevalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni caelorum, et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis. Haec fuit Christi promissio, qui fallere non potest in promissis, et ideo dubitari non potest quin postea impleverit quod tunc promisit. Videamus autem cui promiserit et quid promiserit; nam si haec duo plene et fideliter intelligantur, hoc solum testimonium ad assertionem confirmandam sufficit.

4. *Predicta promissio Petro in propria persona facta est.*—Primo ergo evidens est ex tenore verborum, promissionem esse factam Petro in sua propria persona; tot enim circumstantiis designata est, ut de hoc dubitari non possit. Primo enim Evangelista retulit Simonem Petrum confessionem divinitatis Christi fecisse. Neque existimo vacare mysterio, quod Evangelista utrumque nomen conjunxit *Simon Petrus*. Nam prius Petrus vocabatur Simon, ut constat Joan. 1. Unde quia hoc erat quasi proprium et primævum nomen Petri, in negotio tam gravi omitti non debuit; nomen autem Petri a Christo fuit illi impositum Joan. 1, et hic adjunctum est, tum propter tollendam omnem ambiguitatem, quia alius etiam Apostolus Simon vocabatur, tum propter mysterium quod statim Christus declaravit. Deinde addit Evangelista, Christum ad eundem esse locutum. Et ut hoc magis esset testatum, Christus iterum eodem nomine illum appellat, dicens: *Beatus es Simon*, et quia nomen Petri ad mysterium explicandum reservabat, ne nomen Simonis videretur ambiguum, addidit aliam circumstantiam propriam illius personæ, dicens: *Bar Jona*, id est filius Jonæ, seu Joannis, sicut idem dixerat Joan. 1: *Tu es Simon filius Jona*. Nominavit autem Christus Simonem in dicto loco, simul laudando illum, ut inde etiam intelligi posset qualis esset promissio, et cui fieret; erat enim remunerativa, et illi faciendæ erat, qui laudem in confessione meruerat. Sicut Hilarius ibi, canon. 26, dixit: *Et dignum plane confessio Petri præmium consecuta est, quia Dei filium in homine vidisset*; et Hieronymus ibid.: *Testimonio de se Apostoli reddit vicem; Petrus dixerat: Tu es Christus filius Dei vivi; mercedem recepit vera confessio: Beatus es Simon*

Bar Jona. Volens ergo Christus non sola laude, sed etiam mirabili promissione Petrum remunerare, subjungit: *Et ego dico tibi*, ubi recte Hieronymus: *Quia tu mihi dixisti: Tu es Christus*, etc., et ego dico tibi, non sermone casso, et nullum habente opus, sed dico tibi, quia meum dixisse, fecisse est. Illa ergo particula *tibi*, eandem personam Simonis designat; ad illam ergo verba Christi diriguntur; illi ergo fit promissio. Maxim., Homil. 1, in Natali Petri et Pauli, et Prosp., lib. 2 de Vocat. gent., c. 28.

5. In verbis autem Christi considero, quædam esse tantum affirmativa per modum indicativi: *Tu es Petrus*, alia prædictionem et promissionem continentia, scilicet: *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et tibi dabo*, etc. Prima ergo affirmatio eo etiam tendere potuit, ut magis exprimeretur persona, de qua futura erat prædictio, et cui fiebat promissio. Commemorare ergo voluit Christus hunc Simonem esse illum, cui multo antea dixerat: *Tu es Simon filius Jona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*. Simulque (ut existimo) indicare voluit Christus, quam ob causam nomen Petri Simoni imposuerit, nimirum, propter firmissimam et immobilem fidem quam recepturus erat, cujus primam et insignem confessionem tunc effecit, et ideo audire meruit: *Tu es Petrus*. Unde recte Ambrosius, serm. 6 de Variis actionibus: *Cum vocaretur (inquit) Simon, per hanc devotionem vocatus est Petrus*. Imo addit, quia Christus est petra, cum *fidei Simone nomen suum communicasse*. Quod etiam attigit Chrysostomus, Hom. 10 in Marcum. Optime vero Cyrillus, lib. 2 in Joan., c. 12, adnotat, prævidisse Christum futuram Petri fidem, et ideo illi dixisse: *Vocaberis Cephas, id est, Petrus, vocabulo ipso commode significans, quod in eo tanquam petra, lapideque firmissimo suam esset aedificaturus Ecclesiam*. Denique addit Chrysostomus, Hom. in Psalm. 50, in prima ejus parte, paulo post principium, *propterea Petrum a Christo appellatum, quia saxea fide præditus erat*. Ubi etiam bis illum appellat *basim fidei*; et Hom. 3, de Pœnit.: *Cum Petrum dico, Petram nomine indebilem, crepidinem immobilem*, etc., significans Christum vocasse Simonem Petrum propter immobilitatem, non quam in se, aut ex se haberet, sed quam in fide accepturus erat, et ideo alibi, *fidei petram firmam et solidam*, illum appellat. Quæ omnia eleganter complexus est Leo Papa, sermone de

Transfigur., c. 1, dicens de Petro: *Tantumque in hac fidei sublimitate complacuit, ut beatitudinis felicitate donatus, sacram inviolabilis petre acciperet firmitatem, super quam fundata Ecclesia portis inferi et mortis legibus prevaleat*.

6. Unde ulterius clare intelligitur quid designaverit Christus, cum dixit: *Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*. Nam sine dubio eundem Petrum designavit, ut frequentius antiqui et gravissimi Patres intellexerunt, et ex contextu aperte constat. Ideo enim Christus prius illi dixit: *Tu es Petrus*, ut ad eundem statim diceret, super ipsum se aedificaturus Ecclesiam, et ad hoc munus illum per suam gratiam petram effecisse. Deinde ostensum est illa verba, cum sequentibus, continere promissionem remunerativam; ergo eidem fit qui propter bonam confessionem beatificatus est, et nomen Petri meruit; ergo idem per vocem, *hanc petram*, designatur. Quod fiet evidentius si consideretur, Christum non esse usum voce *Petri*, vel *petre*, tanquam diversi generis. Unde si Christi verba hoc modo Evangelista retulisset: *Tu es petra, super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*, nemo dubitaret quin illæ particule, *Tu* et *hanc*, eandem petram, atque adeo eandem personam designarent; at Christus ita locutus est, et Matthæus etiam hebraice vel syriace ita scripsit, nam in illis linguis vox feminina et masculina Petri aut Petre non distinguuntur, et ita utroque loco habet *petra* syriaca versio; græcus autem et latinus interpres personæ Petri, quia vir erat, masculinum nomen accomodarunt, fundamentum autem aedificii feminino nomine petram appellarunt, quia in his linguis ita solet cum proprietate vocari.

7. Præterea per illud signum *hoc* vel *hanc*, designari solet res singularis præsens; ibi autem non erat alia res nomine petre significata, et cui jam nomen petre tanquam proprium, et sine metaphora, esset impositum, nisi persona Petri; ergo illum sine dubio designavit Christus, dicens: *Super hanc petram*. Nam, ut omnis occasio errandi, imo et dubitandi tolleretur, præmisit: *Tu es Petrus*, quasi præ oculis ponens eum, quem designare volebat. Præterea, cum Christus proxime subjunxit: *Et tibi dabo claves regni caelorum*, quis dubitet, per pronomen *tibi*, Petrum designasse, et ad illum esse locutum, cum ad illum a principio sermonem suum direxerit, et eodem tenore semper cum eodem fuerit

locutus? ergo etiam cum dixit: *Et super hanc petram*, de eadem persona locutus est. Denique quia non est credibile, in tam claro et continuo contextu Christum nunc ad Petrum loqui, deinde rem aliam per pronomen *hanc*, designare, et statim ad Petrum redire. Sic enim incerta et ambigua esset tota sententia et promissio, et supervacanea fuisset diligentia tot modis et circumstantiis determinandi personam, cui promissio fiebat.

8. *Eadem veritas ex Summis Pontificibus confirmatur.*—Atque ita intellexerunt hunc locum quoad hanc partem de persona, cui fit promissio, imprimis omnes Pontifices Romani, qui hoc punctum attigerunt, præsertim Clemens, ep. 1 ad Jacobum, et Anacletus, ep. 2 et 3; Leo supra, et ser. 2 et 3, in die Assumptionis suæ, et epist. 89, cujus alia verba in sequentibus referemus; et multa ex Gregorio adduximus, libro primo, cap. 6, et plura congerit Gratianus in suo decreto, dist. 12, 21 et 22, et in sequentibus plura referemus, in quibus Pontifices suum primatum non in humano, sed in divino jure fundant, ob successionem Petri, ad quem Dominus promittendo in hoc testimonio locutus est.

9. *Idem ex Patribus ostenditur.*—Et eodem modo hæc verba intellexerunt alii Sancti Episcopi, et antiquissimi Doctores Ecclesiæ: Cyprianus, epist. 55 ad Cornelium, dicens, in Petro fundatam esse Ecclesiam; et eodem modo loquitur epist. 69, 71 et 73, et aliis locis, quæ supra lib. 1, cap. 5 et 6, adnotavimus. Item Hilarius, canon. 16 in Matth., ubi post verba supra citata: *Dignum plane confessio Petri præmium consecuta est*, subjungit: *O in nuncupatione novi nominis felix Ecclesiæ fundamentum*, etc. Idem habet libr. 6 de Trinit., et Psalm. 131; Ambros., lib. 4 de Fide, cap. 3: *Habes (inquit) in Evangelio quod Petro dixit: Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; eidem autem supra dicenti: Tu es Christus filius Dei vivi, respondit: Tu es Petrus, et super hanc petram*, etc., et subjungit verba valde notanda: *Ergo cui propria auctoritate regnum dabat, hujus fidem firmare non poterat? quem cum petram dicit, firmamentum Ecclesiæ indicavit*. Idem optime Psal. 40, circa finem: *Ipse (inquit) est Petrus, cui dixit: Tu es Petrus, et super hanc petram*, etc.; et addit: *Ubi Petrus, ibi Ecclesia*. Idem late sermone 9 supra citato, et serm. in Cathedram S. Petri, et sermone 41 de Sanctis. Late etiam Augustinus, sermone 29 de Sanctis, qui est quintus S. Petri et Pauli: *Solus*

inter Apostolos meruit audire: *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Dignus certe qui ædificandis in domo Dei populis lapis esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum, clavis ad regnum;* et multa similia habet in serm. 16, qui est de Cathedra Petri. et ser. 49 de Verb. Dom., c. 3; et lib. 2 de Baptism., c. 1, referens hæc verba Cypriani: *Petrus, quem primum Dominus elegit, et super quem ædificavit Ecclesiam suam,* adjungit: *Ecce ubi commemorat Cyprianus, quod etiam nos in Scripturis sanctis didicimus, Apostolum Petrum, in quo primatus Apostolorum tam excellenti gratia præeminet, a posteriori Apostolo Paulo esse correctum,* etc.

10. Optime etiam Pacianus, epist. 3 ad Sympronianum, circa medium: *Ipsa (inquit) referente Matthæo ad Petrum locutus est Dominus, ad unum ideo, ut unitatem fundaret ex uno;* et statim refert verba: *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Supra etiam retuli Cyrillum Alexandrinum, et Chrysostomum, quibus addi potest Cyrillus Hierosolymitanus, catech. 18, dicens: *Ordinavit Salvator nostram sanctam Ecclesiam Christianam, de qua dixit Petro: Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Et Nazianz., orat. 26: *Vide (inquit) quemadmodum ex Christi discipulis, magnis utique omnibus et excelsis, atque electione dignis, hic petra vocetur, atque Ecclesie fundamenta in fidem suam accipiat.* Item Basilius, in c. 2 Isai., cum dixisset Ecclesiam fuisse ædificatam in Prophetis et Apostolis, subdit: *Quorum unus erat Petrus, super quam petram pollicitus fuerat suam se ædificaturum Ecclesiam;* et lib. 2 contra Eunomium, circa principium, de Petro ait: *Qui quoniam fide præstabat, Ecclesie commissam sibi ædificationem suscepit;* et Hom. 29, quæ est de Pœnitentia: *Petrus tertio abnegavit, et collocatus est in fundamento.* Et infra: *Petrus dixerat jam antea, et beatus pronuntiatus fuerat; dixerat: Tu es filius Dei excelsi, et vicissim audierat se esse petram, ita laudatus a Domino; licet enim petra esset, non tamen petra erat ut Christus; ut Petrus petra erat. Nam Christus vere est immobilis petra, Petrus vero propter petram. Axiomata namque sua Jesus largitur aliis; largitur autem ea non evacuatus, sed nihilominus habens. Lux est. Vos estis lux mundi, inquit; sacerdos est, et facit sacerdotes. Oris est, et dicit: Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Petra est, et petram facit. Quæ*

sua sunt, largitur servis suis. Similiter Epiph., in Anchorato, non longe a principio, de Petro loquens sub nomine principis Apostolorum, subjungit: *Ipse autem Dominus constituit eum primum Apostolorum, petram firmam, super quam Ecclesia Dei ædificata est,* etc.

11. His Patribus accedunt alii exponentes Matthæum, Theophylact. et Euthymius, sequentes Chrysostomum, sed præcipue Hieronymus, dicens: *Simoni, qui credebatur in petram Christum, Petri largitum est nomen, ac secundum metaphoram petre recte dicitur ei: Ædificabo Ecclesiam meam super te.* Non potuit sane litteralis sensus verius aut clarius explicari. Unde aliis locis sæpe dicit, Ecclesiam Christi super Petrum fuisse fundatam, dialog. 1 contra Pelagian., aliquantulum a princ., et ep. 54 et 57; et lib. 1 contra Jovinian., prius Petrum *petram Christi* appellat, postea vero tacite occurrens objectioni, et rationem declarans, inquit: *Super Petrum fundatur Ecclesia, licet id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, et cuncti claves cælorum accipiant, et ex æquo super eos Ecclesie fortitudo solidetur; tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto, schismatis tollatur occasio.* Ubi est attente considerandum, inter Apostolos et æqualitatem quamdam et caput nihilominus constituere. Æqualitas enim est in apostolatu, in certitudine doctrinæ, super quam fortitudo Ecclesie solidatur, et in universali clavium potestate; caput autem unum, quod propter tollenda schismata positum est, auctoritatem et jurisdictionem Petri in alios etiam Apostolos indicat, et perpetuitatem potestatis, sine qua concordia, schismatibus contraria, perpetua in Ecclesia esse non posset.

12. Similemque sententiam habet Leo Papa, ep. 89, c. 1, dicens: *Hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in Beatissimo Petro, Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret, ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet, ut exsortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim, in consortio individua unitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, ut æterni templi ædificatio, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri soliditate consisteret.* Denique apud alios Patres frequens est, ut Petrum hac ratione vocent Ecclesie Catholice fundamen-

tum, petram Ecclesie, Pontificem Ecclesie primum, ut videri potest in Isidoro, lib. 2 de Offic. eccles., c. 5, et lib. de Vit. et mor. Sanctior., c. 69, et aliis locis, quæ lib. 1, c. 6, indicavimus. Et Petr. Chrysolog., sermone 107; Laurent. Justinian., lib. de Obed., c. 12; Tertull. sæpe, antequam in hæresim incidisset, eisdem modis de Petro locutus est, ut in lib. de Præscrip., c. 22, et lib. de Monogamia, c. 8. A qua sententia etiam factus hæreticus non discessit, quamvis illam aliquo modo corruerit, lib. de Pudicitia, c. 25, ut c. 17 commodius animadvertemus.

13. *Petrus, Mat. 16, in Ecclesie fundamentum designatus fuit. — Probatur ex Patribus.* — Nemo igitur dubitare potest quin Petro facta sit illa promissio; superest jam explicandum quid illi promiserit. Duplex enim in verbis videtur esse promissio: una de fundamento Ecclesie, alia de potestate ligandi et solvendi: existimo tamen esse eandem, prius per metaphoram, et postea per verba magis propria explicatam. Cum ergo Christus dixit fundaturum Ecclesiam super Petrum, promisit Petro, effecturum ipsum Ecclesie fundamentum adeo firmum et immobile, ut et totam Ecclesie molem sustinere posset, et cum tanta firmitate, ut cadere nunquam aut ruere posset. Hinc Ambrosius, in dicto lib. 4 de Fide, c. 3, dicens in verbis supra allegatis, *cui propria auctoritate regnum dabat,* significat Christum ibi promisisse Petro regnum Ecclesie; et quia hoc regnum et fide constituitur, et perpetuum esse debet, ideo addit Ambrosius, potuisse etiam Christum firmare fidem Petri, et illum firmamentum Ecclesie constituere, indicans hoc totum in illis verbis fuisse Petro promissum. Quod etiam declaravit serm. 2, ex variis, qui est de Cathedra Petri, dicens, Petro esse promissum, *ut tanquam saxum immobile totius orbis christiani compaginem molemque contineat.* Et similia fere habet Augustinus, dicto serm. 16 de Sanctis. Hieronymus vero, dicto lib. 1 contra Jovinianum, sentit ibi esse promissum Petro, futurum fuisse caput Apostolorum; Cyprianus autem cum Augustino, dicto lib. 2 de Baptism., c. 1, primatum Ecclesie sentiunt ibi esse Petro promissum. Chrysostomus etiam, Homil. 55 in Matthæ., dicit promissum esse Petro, fore Ecclesie Pastorem. Hæcque omnia in idem recidunt.

14. *Probatur ratione.* — Ratio denique metaphoræ est, quia singularis aliqua dependentia Ecclesie a Petro per illam metapho-

ram significata est, quæ non potest in alio consistere, nisi quia danda erat Petro singularis potestas ad instruendam et regendam Ecclesiam in fide et moribus, a qua tam ædificatio quam conservatio Ecclesie perpetuo penderet. Ut si navis dicatur fundata in aliqua persona, statim per metaphoram intelligitur pendere ab illa tanquam a gubernatore et nauclero, et sic etiam regnum dicitur in rege fundari, et e converso rex dicitur fundamentum regni. Quocirca licet metaphora fundamenti vel petre alios etiam possit habere usus et significationes, tamen accommodata ad hunc locum et has circumstantias, nulla præter hanc potest esse accommodata, et ideo Patres et Ecclesia ita illam intellexerunt.

15. *Christus per claves supremam spiritualem potestatem Petro contulit.* — Ut vero rem apertius explicaret Christus, addidit aliam metaphoram, et explicationem ejus, dicens: *Tibi dabo claves regni cælorum;* solet enim nomine clavis potestas regia seu regendi significari, ut patet Isai. 22: *Dabo clavem domus David super humerum ejus,* id est, principatum, vel potestatem, de qua paulo antea dixerat: *Potestatem tuam dabo in manu ejus.* Christus ergo promittens claves regni cælorum Petro, nihil aliud promisit, quam potestatem regendi Ecclesiam, quæ in terra est regnum spirituale tendens ad regnum cælorum consequendum, et ideo per potestatem quamdam cælestem gubernanda est. Quam potestatem per verba satis propria statim explicavit Christus, dicens: *Et quodcumque ligaveris super terram, etc.;* his enim verbis expresse promisit Petro singularem potestatem ligandi atque solvendi, quæ potestas non est alia, nisi potestas leges ferendi, quæ homines ligent, seu obligent, vel etiam puniendi, aut censuras ferendi, aut similia onera imponendi, vel auferendi, ut patet, tum ex communi usu talium verborum, tum ex similibus verbis Matth. 18: *Quæcumque ligaveritis, etc.,* et ex aliis Joan. 20: *Quorum remiseritis peccata, etc.* Ergo claves illæ non aliud per metaphoram significant, nisi potestatem spiritualem ad regendam Christi Ecclesiam in ordine ad regnum cælorum consequendum. Ex hoc ergo loco manifeste probatur primatus Petri, quamvis hæretici variis objectionibus et evasionibus illum obscurare nitantur, quibus in sequenti capite respondebimus, ne veritatis positæ confirmationem intermittamus.